

således ikke tale om anvendelse af tvangsindgreb inden for strafferetsplejen. Der er alene tale om, at politiet skal træffe en administrativ afgørelse, og her er retsstillingen i almindelighed den, at afgørelsen alene kan indbringes for domstolene efter grundlovens § 63.

Bl.a. på denne baggrund finder Justitsministeriet ikke, at der bør indføres regler om, at politiet inden 24 timer efter forbudets nedlæggelse skal indbringe spørgsmålet om forbudets gyldighed for domstolene.

Den person, der nedlægges et individuelt forbud over for, har i øvrigt flere midler til sin rådighed med henblik på at få prøvet, om forbudet er gyldigt.

Den pågældende kan efter reglerne om administrativ rekurs påklage afgørelsen til Justitsministeriet. Giver Justitsministeriet ikke den pågældende medhold, kan spørgsmålet om forbudets gyldighed indbringes for Folketingets Ombudsmand.

Den pågældende vil som nævnt også kunne få prøvet spørgsmålet om forbudets gyldighed af domstolene, jf. grundlovens § 63. Justitsministeriet vil i den forbindelse være indstillet på – i nogle sager, der er egnede til mere generelt at belyse lovens anvendelsesområde m.v. – at give fri proces til domstolsprøvelse, selv om den person, forbudet er udstedt over for, ikke opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, jf. retsplejelovens § 331 om fri proces bl.a. i sager af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse.

Spørgsmålet om forbudets gyldighed kan endvidere prøves i forbindelse med en straffesag vedrørende overtrædelse af forbudet.

Spørgsmål nr. 145:

Ad høringens referat, jf. bilag 31, side 15 m.fl.

Der ønskes en fyldestgørende beskrivelse af fremgangsmåden ved brug af grundlovens § 78.

Svar:

Justitsministeriet kan – i forlængelse af besvarelsen af spørgsmål nr. 117. – oplyse følgende:

1. En forening kan ikke opløses administrativt, jf. herved grundlovens § 78, stk. 3, 1. pkt. En forening kan foreløbigt forbydes administrativt, men der skal straks anlægges sag til dens

opløsning, jf. grundlovens § 78, stk. 3, 2. pkt., og retsplejelovens § 807, stk. 1.

Opløsning af en forening kan således ske ved dom. Det kan ske, hvis foreningens øjemed er ulovligt, jf. herved grundlovens § 78, stk. 1, modsætningsvis.

Spørgsmålet om, hvad der skal forstås ved en forenings øjemed, har givet anledning til nogen tvivl i den statsretlige litteratur.

Om spørgsmålet anfører Henrik Zahle, Dansk Statsforfatningsret 3 (1989), side 96 f., bl.a.:

»... [F]or bedømmelsen af en forenings lovlighed er en vurdering af foreningens øjemed eller formål af afgørende betydning. At en forening foretager enkeltstående ulovlige, eventuelt strafbare, handlinger, kan give anledning til sanktioner over for ulovligheden, men kan i almindelighed ikke i sig selv begrunde en opløsning af foreningen. Ulovligheden kan være en isoleret fejl i en ellers veldreven virksomhed, som ikke er karakteriseret af noget ulovligt. Når en forening således skal bedømmes på dens øjemed eller formål, kan man ikke nøjes med at efterse formålsbestemmelsen i foreningens eventuelle vedtægter. Afgørende er en bedømmelse af den virksomhed, som foreningen reelt står for eller må forventes at ville stå for, ikke hvad der er stipuleret i vedtægterne, om end dette ikke er uden betydning. Formålet er ikke blot at betragte som et fremtidigt resultat, men omfatter også de midler, hvormed dette resultat tænkes realiseret. For bedømmelsen af en forening, der arbejder for en ny forfatning, kan det være afgørende, om forfatningen tænkes etableret ved en voldelig revolution eller ved en grundlovsmæssig forfatningsændring. Noget andet er, at vold eller andre ulovligheder, der udgår fra andre end foreningen selv, ikke kan indgå i bedømmelsen af formålets lovlighed.

En forenings øjemed eller formål omfatter foreningens normale og godkendte virksomhed, såvel den aktuelle som den forventede.

Når foreningens øjemed (formål) er fastlagt, er næste spørgsmål, om øjemedet er ulovligt. Dette kan fremgå af udtrykkelig lovbestemmelse, eller af en bekendtgørelse udstedt i medfør af lov. Da kompetencen til at opløse foreninger er henlagt til domstolene..., antages, at opløsningen kan hvile på sådanne retskilder, som domstolene gør brug af, dvs. foruden lov tillige retspraksis og forholdets natur (almindelige retsgrundsætninger)...«